

Özet:

Bu çalışmada, Kentsel Sit Alanları'nda, koruma kararları doğrultusunda veya bunların dışında yapılan, diğer bir deyişle, yasal olan veya olmayan uygulamalar Bursa Reyhan Bölgesi örneği üzerinde değerlendirilecek, bu bölgeyi, giderek de tüm kentsel sit alanlarını tehdit eden ve sıklıkla karşılaşılan çeşitli sorunlar ortaya konarak çözüm önerileri geliştirilecektir. Çalışmaya konu olan bölge, Bursa'nın tarihî kent merkezinde yeralan, geleneksel ticaret merkezine çok yakın, hatta bir ölçüde onun uzantısı olduğu halde konut kullanımının da yaygın olduğu bir alandır. 1989 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi tarafından hazırlanan Bursa Merkez (Reyhan- Hanlar Bölgesi- Kayhan) koruma geliştirme projesinde Reyhan Mahallesi için amaç, bu mahalleyi çevre standartları yüksek, tarihî değerleri korunmuş, yapılaşması sağlıklı ve gerekli altyapı donatısı sağlanmış bir konut mahallesine dönüştürmek olarak belirlenmiştir. Bölgedeki uygulamalar, tescilli binalara yapılan müdahaleler, tescilli yapılara bitişik parsellerde inşa edilen yeni yapılar ve tescilli yapılardan bağımsız parsellerde inşa edilen yeni yapılar olarak üç kategoride toplanabilir.

Summary:

The subject of this paper is to provide an evaluation of various practices according to preservation decisions on Urban Sites, legal or illegal, to lay out the common problems menacing these places in the context of a specific example, i. e. Bursa Reyhan Region and to suggest certain proposals for their solutions.

Bursa Reyhan Region is placed in the historical city center of Bursa. Although it is very close to the traditional commercial center of the city,

Reyhan Region is mostly composed of residential units. The aim assigned for this region in the Preservation Development Project prepared by the Middle East Technical University for Bursa Historical City Center, is to convert it into a well-equipped, highly preserved residential area with high environmental standards and developed infrastructure.

Practices on this region include the retouches on the traditional buildings which are registered as historical, new buildings standing next to the traditional ones and new buildings that do not stand next or close to the traditional buildings.

Anahtar Kelimeler:

Kentsel Sit Alanı, Geleneksel Yapılar, Tarihî Değerlerin Korunması, Rövizitalizasyon, Koruma Kurulları.

Keywords:

Urban Sites, Traditional Buildings, Preservation of Historical Values, Revitalisation, Preservation Boards.

Kentsel Sit Alanları'nda yapılan uygulamalar: Bursa Reyhan Bölgesi üzerinde bir inceleme

Arş. Gör. Ebru Özeke

MSÜ Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Tarihi Anabilim Dalı

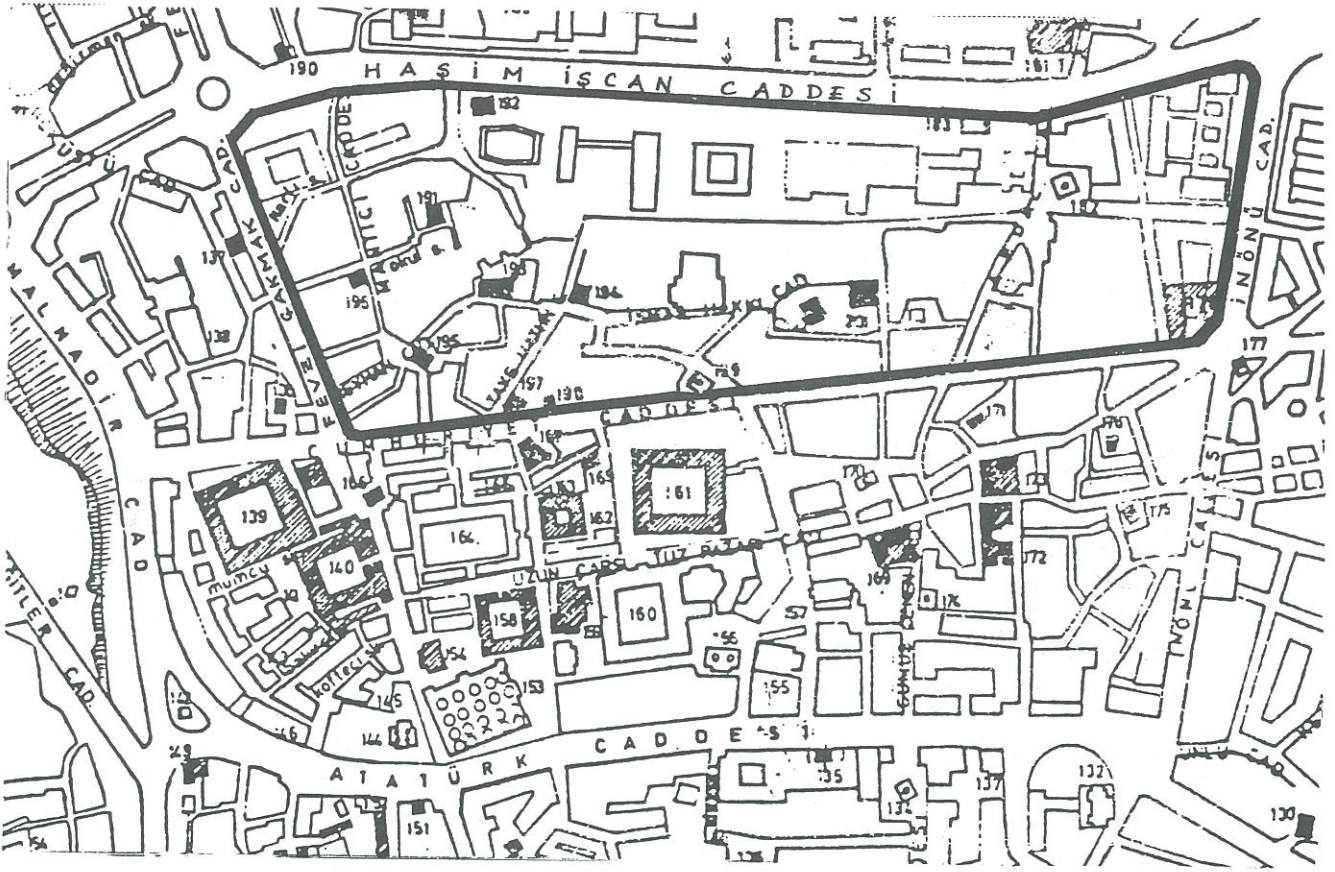
Giriş

Bu çalışmanın amacı, Kentsel Sit Alanları'nda koruma kararları doğrultusunda veya bunların dışında yapılan, yasal veya olmayan uygulamaların, Bursa Reyhan Bölgesi örneği üzerinde değerlendirilmesi, bu alanları tehdit eden ve sıklıkla karşılaşılan çeşitli sorunların ortaya konarak çözüm önerilerinin geliştirilmesidir.

Bölgenin tanımı

Çalışmaya konu olan bölge, Bursa'nın tarihî kent merkezinde yeralan ve sınırları 17 Mart 1989'da yürürlüğe giren Reyhan-Kayhan-Hanlar Bölgesi Koruma Amaçlı İmar Plânı'yla belirlenen yaklaşık 15.5 hektarlık bir alandır. Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 1 Mart 1989 tarihli kararına göre, Bursa Merkez Koruma Amaçlı İmar Plânı'nın bulunduğu bölgeler, "Bursa eski kent dokusunu bütünüyle yaşatan, tarihî kentsel sit potansiyelinin yoğun olduğu ve çoğu kesimde yeni yapılaşmanın oluşmadığı" bölgelerdir (Şekil 1) .

Reyhan Bölgesi geleneksel ticaret merkezine çok yakın, hatta bir ölçüde onun uzantısı olduğu halde, burada konut kullanımı da yaygındır. Bölgenin dokusu geleneksel Osmanlı şehirlerinin özelliklerini taşır. Çok sayıda geleneksel yapı ve sivil mimarlık örneğinin halen kullanılmakta olduğu bölgede geleneksel irrasyonel sokak dokusu da fazla bozulmadan kalabilmiştir. Ancak bu yol ağının günümüz koşullarında hizmet götürme ve erişilirlilik düzeyi düşüktür. Reyhan Bölgesi'ni sınırlayan Fevzi Çakmak, İnönü ve Cumhuriyet caddeleri üzerinde mevcut bulunan ve koruma kararlarıyla da desteklenen çok katlı ticaret ve işyeri yapılaşması ise, iç kısımlarda yeralan dokuyla uyuşmamakta ve yer yer içerilere doğru sızmaktadır. İç bölgelerde, aşırı eskime ve yıpranma yapı niteliğini düşürmüş ve arazi rantlarının çok yüksek olduğu merkezde nispeten düşük kiralari ve düşük satış bedelleriyle, orta ve düşük gelir grubuna hitap eden bir mahalle kalmıştır. Arazi kullanımında genellikle konut yapılarının hemen hemen hepsi

Şekil: 1

halen kullanılmaktadır. Tarihsel olmayan yapılarda da, strüktürel sorunların yanı sıra sağlık düzeyi de düşüktür (ODTÜ 1989) (Resim 1).

Reyhan Bölgesi'ndeki sivil mimarlık örnekleri de, geleneksel Bursa evinin özelliklerini taşıyan ve genellikle

Bölgedeki küçük ölçekli anıtsal yapılar, Osmanlı İmparatorluğu'nun yükselme dönemine rastlayan yıllarda, önceleri başkent olan ama bu özelliğini yitirdikten sonra da sosyal ve kültürel önemini yitirmeyen bir şehrin etkileyici tarihsel değerine yakışır nitelikte inşa edilmiştir. Bu yapılar, bugünkü durumları ile doku arasında kaybolmuş durumdadır.

Bursa, Osmanlılar tarafından fethedilerek başkent yapılmasının ardından Türk karakterini kazanmış ve sonraki yüzyıllar boyunca burada geleneksel Anadolu konut mimarisinin güzel örnekleri verilmiştir

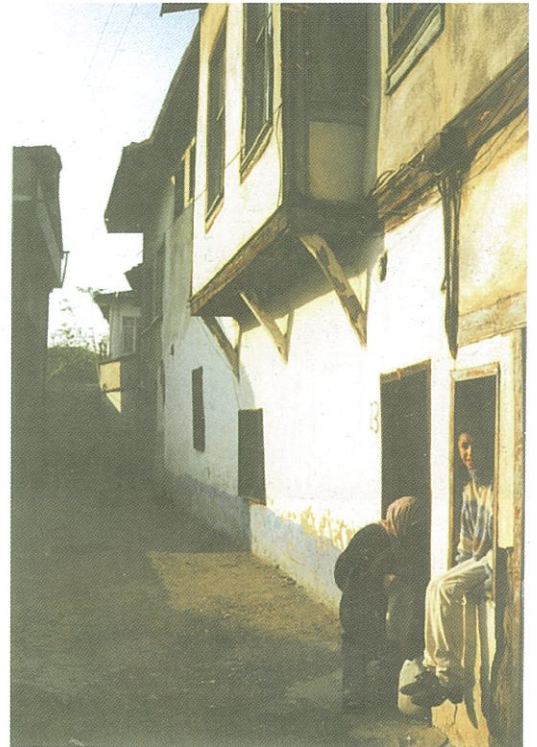
(Sözen, Eruzun 1992, 163).

Resim: 1

Resim: 2

Resim: 3

Resim: 4

Şekil: 1
Reyhan Bölgesi.

Resim: 1
Reyhan Mahallesi'nde
bir sokak.

Resim: 2-3
Reyhan Mahallesi'nde
geleneksel konut yapıları.

Resim: 4
Reyhan Mahallesi'nde kaderine
terkedilmiş bir yapı.

19'uncu Yüzyıl sonu ile 20'nci Yüzyıl başlarına tarihlenen konut yapılarıdır. Ahşap karkas sistem üzerine bağdadî sıva tekniği ile inşa edilmiş bu yapılar genellikle iki, üç katlı ve bahçelidir.

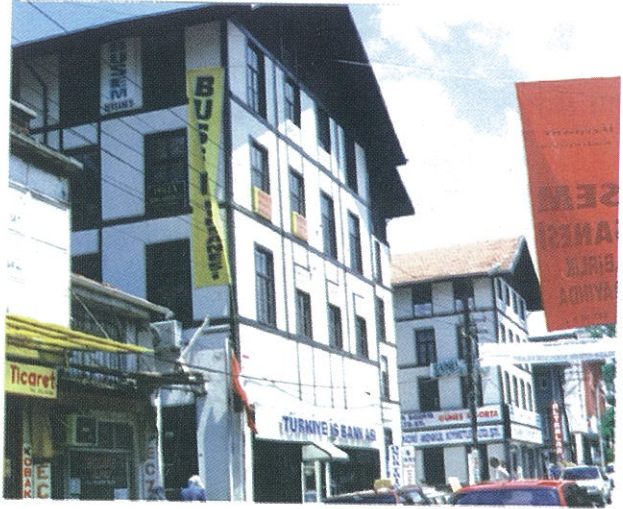
Arsanın konumuna göre bahçe önde, yanda veya arkada yer alabilir. Zemin kat genellikle servis katı olarak kullanılır ve pencere açılmaz. Yaşamın geçtiği esas mekân olan üst kat ise odanın sokakla çok yönlü ilişkisini sağlayan cumbalarla zenginleşir. Plânlamada iklime bağlı olarak daha çok iç ve dış sofanın kullanıldığı görülür. Cephelerde süsleme kullanımı yaygın değildir. Buna bağlı olarak sade bir anlayışla oluşturulan yapılarda estetik etki ahşap silmeler, ahşap söveler, çıkmalarda kullanılan ahşap furuşlar, ve canlı cephe renkleri yardımıyla elde edilmiştir (Resim 2-3).

Tescilli yapıların günümüzdeki durumları

Geleneksel konut yapılarının doğal koşullarla yıkılmasının ardından, onlara ait parsellerde rant düzeyi yüksek yeni yapıların oluşturulması beklentisiyle, bu yapıların kaderlerine terkedilmesi, ne yazık ki toplumumuzda sık karşılaşılan bir

Resim: 5

Resim: 6

eğilimdir. Reyhan Bölgesi'ndeki geleneksel yapıların bir kısmı da, gerek ekonomik yetersizlikler, gerekse yukarıda sözü edilen beklentiler nedeniyle kaderlerine terk edilmiştir (Resim 4).

Bölgede halen kullanılmakta olan geleneksel yapılardan fiziksel durumu göreceli olarak daha iyi olanları, günümüzde de konut işlevini sürdürmektedir. Ancak merkezdeki ticarî kullanımın etkisi bu bölgede de kendini gösterdiğinden, özellikle merkeze yakın işlek ve geniş sokaklarda tescilli yapıların bazıları ticarî amaçlı olarak kullanılmaktadır (Resim 5). Yine merkeze ve ticaret bölgesine yakınlığı nedeniyle otopark gereksiniminin yüksek olduğu Reyhan Bölgesi'nde, geleneksel yapılara ait bahçelerin otopark alanı olarak kullanıldığı, çeşitli nedenlerle boşalan parsellerin de otopark haline getirildiği görülmektedir.

Koruma amaçlı imar plânında Reyhan Bölgesi için belirlenen stratejiler

1989 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi tarafından hazırlanan Bursa Merkez (Reyhan-Hanlar Bölgesi-Kayhan) koruma-geliştirme projesinde Reyhan Mahallesi için amaç, bu mahalleyi çevre standartları

yüksek, tarihî değerleri korunmuş, yapılaşması sağlıklı ve gerekli altyapı donatısı sağlanmış bir konut mahallesine dönüştürmek olarak belirlenmiştir. Plânda ayrıca, bölgeyi çevreleyen caddeler üzerinde oluşmuş çok katlı yapılaşmanın aynen tutularak içerilere doğru sızıntıların önlenmesi, ortalama imar parseli büyüklüklerinin korunması, yeni yol düzenlemeleri ve otopark alanlarının oluşturulması da öngörülmektedir.

Reyhan Bölgesi'ndeki uygulamalar

Kentsel Sit Alanları'nda karşımıza çıkan farklı niteliklerdeki yeni yapı uygulamaları, tescilli yapılara yapılan müdahaleler, tescilli yapılara bitişik parsellerde inşa edilen yeni yapılar ve tescilli yapılardan bağımsız parsellerde inşa edilen yeni yapılar olarak üç kategoride toplanabilir. Reyhan Bölgesi'nde de, bu kategorilere ait örnekler mevcuttur.

Tescilli yapılara müdahaleler

Reyhan Bölgesi'ndeki tescilli sivil mimarlık örneği yapılar, aşırı eskime ve yıpranmanın tehdidi altındadır. Koruma plânı kararları doğrultusunda yer yer yapılan restorasyon çalışmalarında ağırlıklı olarak rekonstrüksiyon (yeniden

Resim: 5
Bölgede ticarî amaçla kullanılan geleneksel yapılar.
Resim: 6-Şekil: 2
Cumhuriyet Caddesi üzerinde Koza Birlik Binası: bilinçli bir konsolidasyon çalışmasının uygulandığı yapı bir iş merkezi haline getirilerek kullanıma kazandırılmıştır.

Şekil: 2

inşa etme) veya konsolidasyon (sağlamlaştırma) yöntemlerinin kullanıldığı ve binalara ticarî fonksiyon kazandırıldığı görülmektedir. (Resim 6). Ancak bu yapılar üzerinde sürdürülen bilinçli restorasyon çalışmaları ne yazık ki henüz istenilen düzeye ulaşmamıştır. Bazı durumlarda, tescilli yapının rölöve ve restorasyon projeleri hazırlandıktan sonra, uygulama sırasında malsahibi ve proje yürütücüsü arasında çıkan görüş farklılıkları ve uygulamalardaki yasal denetimin yetersiz oluşu genellikle

yasadışı uygulamaların yapılmasına sebebiyet vermektedir. Bazı durumlarda ise tescilli yapının rölövesi bile hazırlanmadan, malsahibi veya kullanıcının kendi istekleri doğrultusunda tadilat yaptırdığı görülmektedir. Bu tür uygulamalar genellikle cephede pencere ve kapıların şekil ve büyüklüklerini, cephenin rengini değiştirmek, hatta bazen yapıyı sağlamlaştırmak ya da yeniden inşa ettirmek şeklinde ortaya çıkmaktadır. Ancak bu uygulamaların sonuçları hem tescilli yapının hem de tarihsel çevrenin karakterini bozacak niteliktedir (Resim 7).

Resim: 7

Resim: 7

Reyhan Mahallesi İsmail Hakkı Caddesi üzerindeki tescilli bina bilinmeyen bir nedenle yandıktan sonra rölövesi çıkartılarak Kurulca onaylanmış, ancak binanın restorasyonu daha sonra kaçak olarak yaptırılmıştır. Şu anda İsmail Hakkı Tekkesi Vakfı'na ait öğrenci yurdu olarak kullanılan binanın rölövesini hazırlayan mimar ise, uygulamanın kendi bilgisi dışında gelişmiş olması nedeniyle ortaya çıkan sonuçtan rahatsızdır.

Bölgedeki yeni yapılar

Reyhan Bölgesi'nde inşa edilecek yeni yapılar için yapılanma koşulları, Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 10 Ekim 1992 tarihli kararı ile belirlenmiştir. Yapılanma koşullarında, yeni binaların cephe düzenlemesinde sit alanındaki geleneksel doku ile uyum sağlayacak şekilde doluluk boşluk oranlarına ve doğrama bölüntülerine dikkat edilmesi ve bina cephesinde mahallî renklere uygun renk çeşitlerinin kullanılması gerekleri belirtilmiş, bina yükseklik ve kullanımları, çatı-çekme katlar ve çıkıntılarla ilgili ayrıntılı hükümler belirlenmiştir.

Resim: 8

Kentsel sit alanları, özgün tarihsel yapıları ve bunlara ait geleneksel özellikleri bünyelerinde barındıran çevrelerdir. Böyle çevrelerde, bilinçli bir çabanın ürünü olan tüm yeni yapılarda, az veya çok bu geleneksel değerlere yaklaşma, onları hatırlatma ve yaşatma kaygısı hissedilir. Plân kararları ve yapılanma koşulları ile yasal yönden desteklenen bu kaygı sonucunda ortaya çıkan mimarî yapıtlar, modern-sonrası dönemde yaygınlık kazanan seçmeci-eklemeci tutumu yansıtır niteliktedir.

Reyhan Mahallesi'ndeki yeni yapılarda ağırlıklı olarak benimsenen tasarım ilkesi, geleneksel mimarînin cephedeki semântik tutumuyla bir beraberliğe yönelmektedir. Bu da Modern'i izleyen genel gelişimin tarihçi kanadında, cephenin tarihî veya geleneksel mimarînin kontrolüne alınmasını öngören (Özer 1979, 26-45) tutumun, bilinçli veya bilinçsiz bir uzantısı olarak kendini gösterir.

Resim: 9

Bölgede Haşim İşcan, Cumhuriyet ve Fevzi Çakmak caddeleri gibi ana yol akslarında, cephe elemanları, ölçek ve oranlama sistemleri açısından geleneksel dokudan esinlenir nitelikte yeni yapı uygulamaları mevcuttur (Resim 8). Ancak özellikle Haşim İşcan caddesinde, geleneksel mimarîye ait cumba ögesinin yüksek yapı cephelerine adapte edilerek sıklıkla tekrarlanması, bu cadde üzerinde tekdüze bir görünümün oluşmasına sebebiyet vermiştir (Resim 9). Bölgede ayrıca, bir veya birkaç tescilli yapıya ait parselin yanlarındaki parsellerle birleştirilmesiyle oluşturulan parsellerde, tescilli yapıların bazen cephe nitelikleri, bazen de hem cephe hem de plân özelliklerinin korunduğu ve Yapılanma Koşulları'na uygun yeni yapılarla biraraya getirildiği görülmektedir. Bu uygulamalarda amaç, tescilli yapının geleneksel niteliklerinin günümüze aktarımının sağlanması ve yapının yaşatılmasıdır (Resim 10).

Resim:8

Cumhuriyet Caddesi üzerinde yeni bina. Malzeme olarak cam, metal ve betonun kullanıldığı binada, köşedeki şeffaf düzenleme ve kütleli parçalanmalar geleneksel binalardaki oranları yakalamaya çalışmaktadır.

Resim:9

Haşim İşcan Caddesi'nde yeni yapılar.

Resim: 10

Resim: 10

Haşim İşcan caddesinde yeni yapı. Üç adet tescilli binaya ait parselin yanlarındaki parsellerle birleştirilmesiyle oluşan büyük bir yapı adasında inşa edilen bina, zemin katta dükkânların, üst katlarda ise büroların yer aldığı büyük ölçekli bir iş merkezi olarak tasarlanmıştır. Projede tescilli yapılar restore edilerek kullanıma kazandırılmıştır.

Resim: 11

Reyhan Bölgesi'nin ara sokaklarında usulsüz bir uygulama. Uygulama sonrasında ortaya çıkanlar hazırlanan projedekinden çok farklıdır. Kontrolü üstlenmiş bulunan mimar ise bu durumdan ötürü malsahibini mahkemeye vermiştir.

Ancak, yeni yapı projelendirme çalışmalarında benimsenen bu estetik eğilimin, malsahibinin farklı istekleri nedeniyle uygulamaya geçirilemediği durumlar da ortaya çıkabilmektedir. Özellikle Reyhan Bölgesi'nin ara sokaklarında karşımıza çıkan böyle durumlarda, uygulama sonrasında onaylı projedekinden çok farklı binalar ortaya çıkmakta, mimarın bilgisi ve isteği dışındaki bu uygulamalar ise çevrenin yapısal ve estetik değerini düşürmektedir (Resim 11).

Reyhan Bölgesi'ni tehdit eden sorunlar ve çözüm önerileri

Reyhan Bölgesi'nin, giderek de tüm kentsel sit alanlarının karşı karşıya bulunduğu en önemli sorun, yukarıda çeşitli örneklerine değinilen yasadışı uygulamalardır. Bu uygulamaların önüne geçmek konusunda ise mimarlara, yerel yönetimlere ve koruma kurullarına önemli görevler düşmektedir.

Böyle bir bölgede tescilli yapı restorasyon projesi veya yeni yapı projesi hazırlaması istenen mimarın bu görevi üstlenmeden önce, sözkonusu proje hazırlanıp gerekli

Resim: 11

ruhsat alındıktan sonra uygulamayı da kendisinin yürütmesi gibi bir koşulu öne sürmesi, bu konuda mimarın alabileceği bir tedbirdir. Bu tedbirin daha ileri bir aşaması ise, mimarların biraraya gelerek kendi aralarında bu yaklaşımı destekleyici bir prensip kararı almalarıdır. Ancak, proje yapan her mimarın, uygulamayı yürütecek ekip ve altyapıya sahip olamayacağı gözönüne alındığında, bu kararın yaygın bir uygulama olanağı bulması mümkün olmayabilir. Böyle durumlarda ise mimarın teknik uygulama sorumluluğunu üstlenmesi, ya da meslekî kontrolörlüğü olarak uygulamanın her evresini yerinde denetlemesi yasal bir zorunluluktur. Mimar ve malsahibi arasında anlaşmazlığın sözkonusu olduğu durumlarda ise devreye yasalar ve kurumlar daha etkin bir şekilde girmelidir.

Yerel yönetimler uygulamalar üzerindeki denetimlerini sıkılaştırmalıdır. Bursa Büyükşehir Belediyesi başlattığı yeni bir uygulamayla, kendi bünyesinde Tarihî Çevre Koruma ve Yenileme Müdürlüğü

adı altında bir birim oluşturarak, Koruma Kurulu'yla işbirliği içinde, sit alanlarında yapılacak uygulamaları denetim altına almak yönünde bir harekete geçmiştir. Yerel yönetimlerde, koruma konusunda bilgili ve deneyimli kişilerden oluşacak böyle birimlerin oluşturulması, uygulamalardaki birtakım olumsuzlukların önüne geçmek konusunda fayda sağlayacaktır.

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ve Koruma Kurulları'nın mevcut yapılaşmaları içerisinde bulunan ve koruma sürecini olumsuz yönde etkileyen bazı aksaklıkların giderilmesi de sit alanlarında karşılaşılan uygulama sorunlarını azaltacaktır. Öncelikle, Yüksek Kurul üyeleri arasında ağırlıklı olarak bürokratlar yerine, koruma üzerinde uzmanlaşmış mimarlar, sanat tarihçileri, restoratörler gibi meslek adamlarının yer alması sağlanmalıdır. Koruma Kurulları'nın ise uygulamalar üzerinde doğrudan denetim yetkisi olmadığı ve bu yetki yerel yönetimlere verildiği için, Kurul kararlarının uygulanmasında aksaklıklar ortaya çıkabilmektedir.

Koruma Kurulları bünyesinde bir tanesi uygulamaya, bir tanesi de denetime yönelik iki alt birimin oluşturulması kanun dışı uygulamaların önlenmesi ve koruma sürecinin daha sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmesi için alınabilecek bir tedbirdir. Koruma Kurulu bünyesinde oluşturulacak uygulama grubu, tescilli yapıların durum tespitlerini yapacak, yıkılmak üzere olanların rölövelerini hazırlayacak, yine bu yapıların basit onarım ve tamiratlarını yapacak hatta restorasyonlarını da üstlenebilecek bir teknik ekip olarak düşünülmeli, bu ekipte restoratör ve mimarlar görev almalıdır. Ekibin çalışmaları bir döner sermaye işletmesi şeklinde de yürütülebilir. Böyle bir ekibin

varlığı özellikle uzman mimarların, hatta mimarın bile bulunmadığı bölgelerde önem kazanmaktadır. Koruma Kurulu bünyesinde oluşturulacak kontrol grubu ise yine restorasyon üzerinde uzmanlaşmış meslek adamlarından oluşacak ve gerçekleştirilen uygulamaların tüm aşamalarının projeye uygun olup olmadığını denetleyecek, yaptırım gücüne sahip bir ekip olmalıdır.

Sit alanlarında bulunan tescilli yapılara bitişik parsellerde inşa edilecek yeni yapılara inşaat izni verilmesinde, projenin Koruma Kurulu tarafından onaylanması şartı aranmaktadır. Sit alanlarındaki diğer yeni yapılar içinse böyle bir şart bulunmamakta, bu yapıların taşınmaları gereken nitelikler yapılanma koşullarında belirtilmektedir. Ancak yapılanma koşulları hükümleri, denetimdeki yetersizlikler nedeniyle fazla belirleyici olamamaktadır. Tarihî çevreler, içlerinde bulunan tüm yapılarla birlikte bir bütün olduklarından, bu çevrelerde inşa edilecek tüm yapıların Koruma Kurulu'ndan onay almaları, çevrenin görsel bütünlüğünü sağlamak açısından gereklidir.

Tescilli yapıların koruma, bakım ve onarımları söz konusu olduğunda iskân izni için, denetimden sorumlu mimarın uygulamanın kurul kararlarına uygun olarak sonuçlandığına dair raporunun Koruma Kurulu'na iletilmesi gerekmektedir. Benzeri bir uygulamayla, sit bölgelerinde inşaatı tamamlanan yeni binalara kullanma ruhsatı verilmeden önce de kuruldan uygulamanın niteliği hakkında bir rapor alınması ve kurul onayı olmadan kullanma izni verilmemesi uygulamalarda ortaya çıkabilecek kanunsuzlukların önüne geçmek yönünde atılabilecek olumlu bir adımdır.

Reyhan Bölgesi'ni tehdit eden bir başka sorun, bölgenin hemen dışında yeralan ticarî yapılaşmanın giderek iç bölgelere doğru sızması nedeniyle tescilli olan veya olmayan tüm yapılarda görülen fonksiyon değişikliğidir. Bursa Merkez Koruma Geliştirme Projesi'nde yapılaşması sağlıklı bir konut mahallesine dönüştürülmesi öngörülen bölgede, konut kullanımını giderek azalmakta ve konut alanı giderek küçülmektedir. Bu noktada, koruma plânlaşmasının stratejik bir eylem plânlaşması yerine, gelişme eğilimlerine göre sürdürülmesi gerekliliği unutulmamalıdır.

Reyhan Bölgesi'ndeki ticarî yapılarda cepheler, işyerlerine ait küçük büyüklükte tabelaların yerleştirilmesiyle kesintiye uğramakta ve bu durum cephenin algılanmasını engellediğinden giderek gözü rahatsız eden bir hal almaktadır. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun korunması gerekli taşınmaz kültür varlıkları üzerine konulacak elektrik ve reklam panoları ile çevresinde yapılacak donanımlarla ilgili hususların belirlendiği 19.4.1996 tarih ve 435 sayılı ilke kararında yasal boşluklar bulunması, bölgedeki işyerlerinde konuyla ilgili keyfi bir tutumun yaygın hale gelmesine neden olmuştur.

İşyerlerinin cephelerine tabela koymaları doğal bir ihtiyaçtır. Bu tabelaların büyüklüklerine makul bir sınırlama getirilerek standart bir hale sokulmaları ise cephesel niteliklerin algılanmasını sağlamak açısından gereklidir. Tarihî çevrelerde kullanılacak sadece tabela değil, giriş saçağı, şehir mobilyası gibi her türlü eleman çevrenin estetik değerlerini azaltmayacak niteliklere sahip olmalıdır. Yüksek Kurul kararlarında, bu elemanların nitelikleri kesin hatlarla belirlenmeli, ya da en azından tasarımlarıyla ilgili kriterler

açıklanmalı, yeni yapılarla ilgili hükümler yapılanma koşullarında da yeralmalıdır. Böylece bölgede şu ana kadar hakim olan keyfi tutumun önüne geçilmiş olacaktır.

Son olarak üzerinde durulması gereken bir nokta da, Reyhan Mahallesi'ndeki yeni yapı cephelerinde benimsenen estetik tutumla ilgilidir. Bu yapılar genellikle nitelikli tasarımlar olmakla birlikte, başta Haşim İşcan caddesindekiler olmak üzere bazı yeni yapı cephelerinde daha yenilikçi bir tavrın eksikliği hissedilmektedir. Yapılanma koşullarındaki kısıtlayıcı hükümlerin ortaya çıkan tekdüze görünümleri artırıcı bir etkisi olmakla birlikte, bu hükümler tasarımcının geleneksel yorumlama tarzına bir sınır koymamaktadır.

Tarihî çevrelerdeki yeni yapılaşmalarda izlenecek metod geleneksel öğelerin aynen tekrarlanması değil, bu öğelerin özgün niteliklerinin çağdaş bir yorumla yeni yapılara yansıtılması şeklinde olmalıdır. Burada tasarımcının üzerine düşen görev, daha cesur bir davranışla yenilikçi ve çağdaş bir tasarım anlayışını benimsemek ve taklitçilikten uzak durmaktır. Yapılanma Koşulları'nın bina cepheleriyle ilgili bölümünde geleneksel yapılardaki cephe öğelerinin yeni yapıda çağdaş bir yorumla kullanılması gereğinin belirtilmesi ve bu hükümlerde esnekliğin esas olması da tasarımcıyı bu konuda yönlendirecek bir tedbirdir.

Sonuç

Bu çalışmada ele alınan örnek ve öneriler, kentsel sit alanlarındaki uygulamaların yasal sorunlarını ve bunların çözümü için mimarlar, kurumlar ve kurullarla alınabilecek önlemleri ortaya koyabilmektir. Ancak bu problemler genellikle toplumsal nedenlere dayandıklarından, çözümünü için

bilinçli bir toplumun oluşması büyük önem taşımaktadır. Koruma sadece uzmanlar tarafından gerçekleştirilecek bir süreç değildir. İçinde yaşadıkları çevrenin ve kullanmakta oldukları binaların tarihsel değerlerinin bilincinde olan bir toplum, bu değerlerin yaşatılmasında gereken duyarlılığı gösterecek ve böylece sorunlar en aza inecektir. Toplumda bu bilincin yaratılması yönünde yapılacak çalışmalar da, koruma süreci açısından, en az yasal önlemler kadar yararlı olacaktır ●

KAYNAKÇA

- BATKAN, Önder 1996. Bursa Kentsel Gelişim ve Plânlama Süreci. *Bir Masaldı Bursa*, 247-260. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- BAYKAL, Kazım 1982. *Bursa ve Anıtları*. Bursa. Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Kararları : 1-3-1989 Tarih ve 426 Sayılı Karar, 10-10-1992 Tarih ve 2692 Sayılı Karar.
- ODTÜ 1989. Bursa Merkez Koruma Geliştirme Projesi Açıklama Raporu.
- ÖZEKE, Ebru 1997. Bursa Reyhan Kentsel Sit Alanı'nda Koruma Kararları Doğrultusunda Yapılan Uygulamaların Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- ÖZER, Bülent 1979. Post-Modernizm'e Sınıflandırıcı bir Bakış. *Yapı Dergisi* 63: 26-45.
- SÖZEN, Metin- ERUZUN, Cengiz 1992. *Anatolian Vernacular Houses*. İstanbul: Creative Yayıncılık ve Tanıtım Ltd..
- T.C. Kültür Bakanlığı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ile Koruma Kurulları Yönetmeliği .
- T.C. Kültür Bakanlığı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu Kararları : 28-2-1995 Tarih ve 378 Sayılı Karar, 19-4-1996 Tarih ve 435 Sayılı Karar.
- TOMSU Leman 1950. *Bursa Evleri*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi.
- YENAL, Engin 1996. Osmanlı Başkenti, Osmanlı Kenti Bursa. *Bir Masaldı Bursa*, 11-18. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.